

Informatieblad

Werken met preventie in

Ziekenhuizen en verpleeghuizen

Preventie introduceren

Om de mogelijkheden van afval- en emissiepreventie volledig te benutten, is het belangrijk medewerkers van ziekenhuizen en verpleeghuizen te overtuigen van de voordelen. U kunt daar als bevoegd gezag een belangrijke rol in spelen.

Het succes van afval- en emissiepreventie

- bespaart geld
- beperkt milieubelasting
- verbetert bedrijfsvoering

Dit informatieblad biedt u een complete handreiking. Een bundeling van kennis en informatie voor u als bevoegd gezag.

- Preventie presenteren bij ziekenhuizen en verpleeghuizen
- De milieuvergunning
- Voorbeelden van preventiemaatregelen
- Achtergrondinformatie
- Wettelijk kader
- Subsidies

Gebruik dit informatieblad in combinatie met de leidraad 'Afval- en emissiepreventie in de milieuvergunning' van InfoMil.

Daarnaast zijn de volgende publicaties van InfoMil relevant:

- **Energie**
 - 'Informatieblad Gebouwen ten behoeve van energie in de milieuvergunning voor niet MJA-inrichtingen' (isolatie, verwarming, verlichting).
 - 'Informatieblad Faciliteiten ten behoeve van energie in de milieuvergunning voor niet MJA inrichtingen' (stoomvoorziening, restwarmtebenutting, koelwater, koudeopwekking, perslucht, vacuüm).
- **Water**

'Praktische handreiking indirecte lozingen' (VNG-publicatie, gericht op niet Wvo-plichtige inrichtingen. In dit geval: psychiatrische ziekenhuizen, inrichtingen voor zwakzinnigen en verpleeghuizen.)

Tijdens het bespreken van afval- en emissiepreventie zult u de milieuvoordelen en de gunstige gevolgen voor ziekenhuizen en verpleeghuizen duidelijk uiteen moeten zetten. Uiteraard is het belangrijk te weten welke afvalstoffen vrij komen en wat de afvoerkosten zijn. Maar tevens dient de instelling te achterhalen *waar en waardoor* afvalstoffen en emissies ontstaan en wat de *interne kosten* zijn.

Ziekenhuizen en verpleeghuizen zijn gecompliceerde organisaties, waarbinnen veel verschillende activiteiten verenigd zijn. Voor u als bevoegd gezag is het dan ook van belang inzicht te krijgen in de opbouw van de organisatie en de vastlegging van verantwoordelijkheden. Daarnaast is het voor inzicht in de omvang, samenstelling en oorsprong van afvalstromen nodig dat een goede registratie plaatsvindt. Op basis hiervan kunnen aandachtsvelden worden vastgesteld en kunt u de instelling motiveren om nader onderzoek te (laten) uitvoeren en/of procedures en protocollen aan te scherpen.

Bronnen en oorzaken

In een bron-/oorzaakanalyse wordt per afvalstroom of emissie onderzocht op welke plaatsen deze ontstaat (bronnen) en waarom deze daar ontstaat (oorzaken). Hierbij worden de activiteiten en handelingen van een afdeling systematisch onder de loep genomen.

Een bron-/oorzaakanalyse voor het ontsmettingsmiddel lyorthol zou er als volgt uit kunnen zien:

afvalstroom	bronnen	oorzaken
lyorthol in afvalwater	• verpleegafdelingen	desinfectie
	• behandelafdelingen	desinfectie
	• laboratorium	desinfectie bacteriekweken

Interne kosten

Voor het succesvolle verloop van een preventieproject is het essentieel te weten welke kosten met afval en emissies zijn gemoeid. Dit geldt zowel voor het management als voor het personeel. Het is onvoldoende om te weten wat alleen de afvoer van afval kost. Meestal zijn de *interne kosten* namelijk

vele malen hoger dan de externe kosten van afvoer en verwerking. Met de interne kosten wordt bedoeld: de gemaakte kosten die aan het moment van weggooien vooraf zijn gegaan, denk aan de aanschafkosten van de gebruikte materialen en indien van toepassing de kosten voor de interne behandeling, opslag etc.

Ter illustratie: de inkoop van disposable onderleggers is vele malen duurder dan de afvoer ervan, dus alleen door ook met de aanschafkosten rekening te houden kan een eerlijke kostenvergelijking met wasbare onderleggers worden gemaakt.

Registratie en communicatie

Registratie van hoeveelheden en kosten (inclusief interne kosten) is van groot belang om inzicht te krijgen en om trends te bewaken. Het communiceren van deze informatie met betrokkenen werkt motiverend voor de doorlopende aandacht aan 'good housekeeping'.

Aangrijpingspunten

Over welk aandachtsveld we het ook hebben, preventie betekent per definitie een 'brongerichte aanpak', waarbij elk proces in principe via vijf aangrijpingspunten kan worden benaderd.

- **grondstofaanpassing**
infuuszakken van polyethyleen (pe) of polypropyleen (pp) in plaats van pvc. RVS-nierbekkens in plaats van disposable nierbekkens;
- **technische aanpassing**
röntgenopnamen digitaal vastleggen in plaats van fotografische techniek
- **good housekeeping**
voorraadbeheer volgens 'first in-first out' systeem
- **intern hergebruik**
spoelen en desinfecteren kunstnieren ten behoeve van meermalig gebruik
- **productaanpassing**
bedden alleen indien nodig verschonen

De termen grondstofaanpassing en productaanpassing lijken meer thuis te horen bij een productiebedrijf dan bij een ziekenhuis of een verpleeghuis. Toch is de gedachtegang ook op dienstverlenende activiteiten van toepassing. Het gaat immers om hulpbegrippen voor het stellen van de juiste vragen. *Grondstofaanpassing:* Zijn er alternatieven voor de gebruikte materialen, hulpmiddelen en producten? *Productaanpassing:* Zijn aanpassingen aan het 'product' van de afdeling mogelijk (de zorg en de dienstverlening aan patiënten en bezoekers)?

Tips voor een gesprek over preventie

Stel vragen

- Zijn er al preventiemaatregelen onderzocht en/of ingevoerd?
- Ziet de instelling zelf al relevante aandachtsvelden?
- Wat weet men over de bronnen en oorzaken van de belangrijkste afvalstoffen en emissies?
- Wat is er bekend over de interne kosten als gevolg van afvalstromen en emissies?

Vul de checklist (A2) in

Vul samen met de instelling de checklist 'indicatie omvang afval en emissies' in (hulpmiddel A2 uit de 'Leidraad preventie').

Licht de preventie-aanpak toe

Gebruik daarvoor de Preventie Informatie Brochure (PIB) 'Preventie in verpleeg- en ziekenhuizen'. Deze brochure beschrijft een stappenplan voor de introductie van preventie in zorginstellingen en geeft belangrijke tips voor de opzet en continuering. Bespreek de tekst en stel de brochure beschikbaar aan de instelling.

Licht de begrippen toe

Zorg dat zowel het management als het personeel weet wat er bedoeld wordt met begrippen als:

- bron-/oorzaakanalyse;
- interne kosten;
- preventie-aangrijpingspunten.

Wijs op het belang van de organisatorische aspecten

Voor een adequate aanpak is het belangrijk om de volgende organisatorische aspecten vast te leggen:

- samenstellen van een projectteam;
- registratie en analyse van afvalstoffen en materiaalverbruik;
- ontwikkelen procedures en protocollen;
- communiceren met betrokkenen.

Geef voorbeelden

Zorg dat u een aantal voorbeelden van succesvolle preventiemaatregelen paraat hebt. Niet om direct met de instelling te bekijken of deze toepasbaar zijn, maar als illustratie van wat mogelijk is. In dit informatieblad vindt u enkele kansrijke maatregelen en worden publicaties genoemd waarin u er meer kunt vinden.

Wijs op relevante kennisbronnen en literatuur

Maak duidelijk dat een instelling er niet alleen voor staat. U kunt hierbij gebruik maken van de PIB 'Preventie in verpleeg- en ziekenhuizen' en de 'Milieuwijzer voor intramurale instellingen'. Verwijs bovendien naar relevante organisaties en literatuur. Bij 'Meer weten' op bladzijde 5 leest u wat er aan informatie beschikbaar is en hoe u een instelling kunt voorzien van de meest actuele gegevens.

Aandachtsvelden en voorbeelden van preventiemaatregelen

In ziekenhuizen en verpleeghuizen kan een aantal aandachtsvelden worden onderscheiden. Hier noemen we er enkele die belangrijk zijn voor een groot aantal afdelingen (verpleegafdelingen, behandelafdelingen, inkoop, laboratoria, keuken/restauratie, huishoudelijke dienst)

- restafval:
 - disposables
 - verpakkingen
- specifiek ziekenhuisafval
- reiniging en desinfectie
- linnengoed
- energie

Een aantal aandachtsvelden zijn gekoppeld aan specifieke afdelingen, waarvan de belangrijkste zijn:

- afdeling radiologie: fotografische afvalstoffen
- laboratoria: laboratoriumafval, afvalwater, zwarte/grijze lijststoffen
- dialyse-afdeling: kunstnieren

In dit blad wordt alleen worden stilgestaan bij de aandachtsvelden die specifiek zijn voor de intramurale gezondheidszorg. Dit wil zeggen dat aspecten zoals de keuken/restauratie, gebouwonderhoud, kantoorafval hier niet worden behandeld. Energie wordt evenmin behandeld. Zie daarvoor de op de eerste bladzijde vermelde publicaties.

Disposables

Disposables zijn verantwoordelijk voor een groot deel van het afval dat vrijkomt in ziekenhuizen en verpleeghuizen. Er zijn verschillende preventiemaatregelen mogelijk en al in de praktijk ingevoerd. Bij het terugdringen van de milieubelasting door disposables spelen verpleeg- en behandelafdelingen samen met de inkoopafdeling, een hoofdrol.

Uit de praktijk:

- aanschaf van incontinentiemateriaal met vochtindicator en niet routinematig verwisselen;
- registratie van verbruik en kosten van gebruikte disposables. Verpleeghuizen kunnen dit voor incontinentiemateriaal uitbreiden tot een kostencontrole-systeem. Bij dertien verpleeghuizen in de regio Rotterdam leverde dit een besparing op van circa f 200.000,- per jaar;
- aanschaf en zoveel mogelijk gebruik van duurzame alternatieven voor disposables: wasbare onderleggers, RVS nierbekkens en medicijnbepalers, drinkglazen in plaats van plastic bekers, duurzame wasschorten, textiellaminaat voor afdek materiaal en kleding in OK's, etc;
- minder milieubelastende materiaalkeuze voor disposables: kartonnen bakjes in plaats van aluminium, geen infuuszakken/-slangen, maagzakken, urinezakken en handschoenen van PVC;
- kritisch gebruik van disposables. Bijvoorbeeld: een disposable onderlegger niet als schoonmaakdoek gebruiken en waar mogelijk één handschoen gebruiken in plaats van twee. Het kritisch gebruik

zoveel mogelijk vastleggen in protocollen;

- wasbare waszakken gebruiken in plaats van plastic wegwerpzakken;
- wasbare sopdoeken in plaats van disposable sopdoeken (besparing bij Rotterdams verpleeghuis met 300 bedden: f 6.000,- per jaar).

Verpakkingen

In ziekenhuizen en verpleeghuizen ontstaan grote hoeveelheden verpakkingsafval.

Door tijdens de inkoop kritisch het nut van de verpakking te beoordelen, kan het afvalvolume aanzienlijk worden teruggedrongen. Dit geldt ook voor het zelf verpakken van producten, bijvoorbeeld na sterilisatie. Uiteraard mag de hygiënische functie van een verpakking hierbij niet uit het oog worden verloren.

Uit de praktijk:

- weigeren van overdadige omverpakkingen;
- inkopen in optimale verpakkingseenheden;
- operatiekleding slechts gedeeltelijk per stuk verpakken, het grootste deel per set ter grootte van de minimale OK-bezetting.

Reiniging en desinfectie

Vanwege het grote belang van hygiëne wordt in ziekenhuizen, maar ook in verpleeghuizen, veel aandacht besteed aan reiniging en desinfectie. Dit heeft een aanzienlijke afvalwaterstroom tot gevolg, die belast is met de toegepaste middelen. Er zijn verschillende mogelijkheden om deze stroom zonder hygiënische risico's in omvang en/of schadelijkheid terug te dringen. Voor het optimaliseren van reiniging en desinfectie is de betrokkenheid van de afdeling, de schoonmaakdienst en de hygiënist(e) van de instelling van groot belang.

Uit de praktijk:

- ontsmettingsmiddelen alleen toepassen waar en wanneer dit nodig is. Er worden in de praktijk nog vaak ontsmettingsmiddelen toegepast waar reinigingsmiddelen zouden volstaan. Zo nodig protocollen aanpassen;
- zoveel mogelijk kiezen voor het minst milieuschadelijke ontsmettingsmiddel:
 - natriumhypocloriet in plaats van lyorthol;
 - bij huidontsmetting: ethanol in plaats van chloorhexidine;
 - bij wondontsmetting: povidon jodium in plaats van chloorhexidine;
- instrumenten die nog gesteriliseerd worden: reinigen met huishoudelijk reinigingsmiddel;
- instrumenten die niet verhit worden: middelen op ethanolbasis (voorkeur), betadine, NFG jodium;
- kiezen voor reinigingsvriendelijke vloerbedekking, meubilair, etc.;
- reinigingsprocedures vastleggen in schoonmaakplan voor huishoudelijke dienst en protocollen voor verplegend personeel;
- beperk het aantal schoonmaakmiddelen (één interieurreiniger, één sanitairreiniger, één spiegelreiniger, één vloerreiniger);
- doseersysteem voor schoonmaakmiddelen toepassen.

Linnengoed

Voor het wassen van linnengoed is veel water en energie nodig. De gebruikte wasmiddelen belasten het afvalwater. Beperking hiervan spaart het milieu en is economisch aantrekkelijk.

Uit de praktijk:

- beddengoed niet routinematig verschoneren, maar aangepast aan de noodzaak. Bijvoorbeeld bij patiënten die overdag opstaan twee maal per week verschoneren in plaats van dagelijks. Dit levert bij het streekziekenhuis in Terneuzen een besparing op van 20% op de waskosten.

Overige preventiemaatregelen

Voor een aantal afvalstromen dat niet onder één van de bovengenoemde categorieën valt, worden hier enkele interessante preventiemaatregelen genoemd. Bij de apotheek, het laboratorium, de afdeling inkoop:

- door een voorraadbeheerssysteem volgens het 'first in-first out' principe, in combinatie met een verbruiksregistratie, wordt afval door 'verlopen' producten voorkomen.

Op de afdelingen:

- vervangen kwikthermometers en kwikhoudende bloeddrukmeters door elektronische exemplaren;

Op de afdeling radiologie:

- fotografisch afval kan worden beperkt door het voorkomen van foutopnames;
- de standtijd van fotografische vloeistoffen kan worden verlengd door het plaatsen van optimalizers. De aanschaf is met name haalbaar bij grote en middelgrote ziekenhuizen;
- digitale beeldverwerking van röntgenopnamen en laserafdrukken van röntgen- en MRI-opnamen voorkómen fotografisch afval.

Op het laboratorium:

- laboratoriumafval kan worden beperkt door, voor de analyse geen grotere monsters te nemen dan nodig;
- moderne analyse-apparatuur werkt over het algemeen met zeer kleine monsterhoeveelheden;
- laboratoriumafval wordt ook sterk beperkt door bepalingen in series uit te voeren. Hiermee vervalt het steeds opnieuw uitvoeren van nulmetingen en calibraties.

Geen preventie, toch belangrijk

Vóór *afvalscheiding* komt *afval voorkomen*, ofwel preventie.

Toch moet bij afvalscheiding terdege worden stilgestaan, want bij ziekenhuizen maakt men hoge kosten door het restafval ongescheiden af te voeren.

- Door te zorgen voor een goede infrastructuur voor de gescheiden afvoer van verpakkingsafval kunnen de afvoerkosten sterk worden teruggedrongen.
- De afvoer van specifiek ziekenhuisafval is tien maal zo duur als de afvoer van gewoon afval. Het voorkomen van oneigenlijke afvoer als specifiek ziekenhuisafval bespaart dus veel geld.

Preventie in de milieuvergunning

De wijze waarop preventie en energiebesparing kunnen worden geïntegreerd in de vergunningverlening wordt uitvoerig beschreven in de *Leidraad Afval- en emissiepreventie in de milieuvergunning (Leidraad preventie)* en de *Voorlopige handleiding energie in de milieuvergunning voor inrichtingen die niet tot een MJA zijn toegetreden*. Beide publicaties zijn gratis verkrijgbaar bij InfoMil. Bij instelling van een toetredingsbrief tot de Meerjarenspraak hebben ondertekend, is de circulaire *Omgaan met energieverbruik en meerjarenspraken bij de milieuvergunning* van toepassing. Deze publicatie is verkrijgbaar bij het distributiecentrum van VROM.

Preventie bij vergunningverlening en handhaving

Tijdens het vooroverleg, het opstellen van vergunningvoorschriften en handhaving kunt u doeltreffend aandacht besteden aan preventie. De Leidraad preventie biedt u daarvoor een stappenplan en hulpmiddelen. Afhankelijk van de omvang van afvalstromen en emissies (het *'preventiepotentieel'*) kunt u als milieu-ambtenaar de instelling verzoeken een *preventie-onderzoek* te (laten) uitvoeren of de *preventie-vragenlijst* te laten invullen. Gebruik daarvoor de checklist 'Indicatie omvang afvalstromen en emissies' die in de Leidraad preventie is opgenomen. De meeste ziekenhuizen zullen zowel op de aandachtsvelden bedrijfsafval, gevaarlijk afval als afvalwater(?) 'aanzienlijk potentieel' scoren, zodat het verlangen van een integraal preventie-onderzoek redelijk is.

In verpleeghuizen zal bedrijfsafval al snel 'aanzienlijk' scoren (incontinentiemateriaal). Dit geldt echter niet voor gevaarlijk afval (minder medische handelingen, dus minder specifiek ziekenhuisafval en laboratoriumafval). Besteed bij het opstellen van voorschriften ten minste expliciet aandacht aan de registratie van afvalstromen, afvalscheiding en de organisatorische aspecten (verantwoordelijkheden en procedures). Indien geen preventie-onderzoek wordt verlangd van de instelling, kan worden besloten tot een *haalbaarheidsonderzoek* voor een specifieke preventiemaatregel. Dit is met name effectief voor ingrijpende maatregelen die grote investeringen en/of organisatorische aanpassingen vergen, zoals overschakeling op digitale beeldverwerking van röntgenopnamen.

Stand der Techniek

Voor ziekenhuizen en verpleeghuizen is de Stand der Techniek op het gebied van preventiemaatregelen niet vastgesteld. Voor de Stand der Techniek van energiebesparing zijn de relevante publicaties vermeld op de eerste pagina van dit informatieblad. In het kader van de Meerjarenafpraak die de instellingen in de intramurale gezondheidszorg op 12 juni

1995 ondertekenden, voert Novem het programma 'intramurale gezondheidszorg' uit. Dit heeft onder andere geresulteerd in het *Overzicht energiebesparende maatregelen en terugverdientijden in de intramurale gezondheidszorg*. Deze publicatie geeft een goede indicatie van de Stand der Techniek op het gebied van energiebesparing in ziekenhuizen en verpleeghuizen.

Meer weten

Kennisbronnen

Er is veel ervaring opgedaan met het zoeken naar preventiemogelijkheden in de gezondheidszorg. Deze zijn vastgelegd in voorlichtingsmateriaal en rapporten.

De 'Milieuwijzer voor intramurale instellingen'

Een absolute 'must' bij het enthousiast maken van ziekenhuizen en verpleeghuizen voor de preventie-aanpak. Per afdeling vindt u diverse suggesties voor preventiemaatregelen. Te bestellen bij: Stichting Stimular, telefoon (010) 262 04 24.

De Preventie Informatie Brochure 'Preventie in verpleeg- en ziekenhuizen'

In deze brochure staan geen preventiemaatregelen centraal, maar ligt het accent op tips voor een gestructureerde aanpak. In de brochure is een uitgebreid overzicht opgenomen van relevante literatuur. De PIB kunt u opvragen bij InfoMil.

Stimuleringsprojecten Milieuzorg

Het Afvalpreventieteam Utrecht heeft in 1996 het stimuleringsproject 'Milieuzorg bij ziekenhuizen' afgerond, waaraan tien ziekenhuizen in de provincie Utrecht hebben deelgenomen. In januari 1997 is het stimuleringsproject 'Werken aan milieuzorg in verpleeghuizen' afgerond, waarbij vijftien verpleeghuizen in de provincie Utrecht waren betrokken. Vergelijkbare projecten hebben ook plaats gevonden in de provincies Groningen en Zeeland.

Andere publicaties

De Nederlandse Zorgfederatie en het Nationaal Ziekenhuis Instituut hebben een Handboek Milieuzorg opgesteld. Te bestellen bij: NZI/NZF, telefoon (030) 273 99 11.

In het kader van het STIMIDI-project van de provincie Utrecht is in 1994 een aantal rapporten verschenen van preventie/milieuzorg-doorlichtingen bij ziekenhuizen en andere zorginstellingen. Elk rapport beschrijft de doorlichting van één instelling. De rapporten bevatten inventarisatielijsten, overzichten van onderzochte opties en haalbaarheidsberekeningen. De publicaties zijn te bestellen bij het Preventieteam van de provincie Utrecht.

Actuele informatie over preventie

Als u zeker wilt zijn van actuele informatie over preventie neem dan contact op met:

- *InfoMil helpdesk*, telefoon (070) 361 05 75, voor de laatste gegevens over de Stand der Techniek en vergunningverlening;
- *provinciale Preventieteams*, voor de laatste stand van zaken over preventieprojecten:

Groningen	(050) 316 47 65
Friesland	(058) 233 65 40
Drenthe	(0592) 36 58 39
Overijssel	(038) 425 24 55
Gelderland	(026) 359 99 41
Flevoland	(0320) 26 54 07
Utrecht	(030) 258 31 08
Noord-Holland	(023) 514 36 91
Zuid-Holland	(070) 441 70 90
Zeeland	(0118) 63 47 39
Noord-Brabant	(073) 681 26 92
Limburg	(043) 389 75 67

Subsidies en wettelijk kader

Subsidies en fiscale faciliteiten

Het aantal subsidieregelingen is groot en verandert regelmatig. Hieronder vindt u alleen de regelingen die het meest relevant zijn. Voor provinciale subsidiemogelijkheden kunt u contact opnemen met het Preventieteam van uw provincie.

E&M-regeling

44% subsidie op een preventieonderzoek uitgevoerd door een extern adviesbureau. Aan te vragen bij Novem, telefoon (030) 239 35 82 (dagelijks bereikbaar tussen 10.00 en 11.30 uur).

VAMIL-regeling

Regeling voor fiscaal gunstige afschrijving van investeringen in bedrijfsmiddelen die zijn opgenomen in de VAMIL-lijst (jaarlijks aangepast). Deze lijst omvat een groot aantal machines en installaties die relevant zijn voor energiebesparing en afval- en emissiepreventie. Aan te vragen bij Bureau VAMIL, telefoon (076) 522 72 77.

Enkele voorbeelden:

- *bedrijfsmiddel nr. 1011: laser imager, voor het maken van afdrukken van röntgen- of MRI-opnames zonder tussenkomst van nat-chemische technieken;*
- *bedrijfsmiddel nr. 1076: verwerkingsinstallatie van digitale medische beeldinformatie;*
- *bedrijfsmiddel nr. 4074: röntgensensor, voor het maken van röntgenopnames die worden weergegeven op een beeldscherm.*

EIA-regeling

Regeling voor energie-investeringsaftrek. Investeren in energiebesparende bedrijfsmiddelen die zijn opgenomen in de 'techniekenlijst' kunnen gedeeltematig worden afgetrokken van de fiscaal belastbare winst over het betreffende belastingjaar. Informatie kunt u krijgen bij de Senter EIA-helppes, telefoon (038) 455 34 30 en het Bureau EIA, telefoon (076) 522 72 77.

Wettelijk kader

Zowel de Wm als de Wvo bieden een wettelijk kader om preventie uit de vrijblijvende sfeer te halen. Dit geldt zowel in de vergunningaanvraag, als bij het opstellen van vergunningvoorschriften. Voor een volledige behandeling hiervan verwijzen we u naar deel 3 van de Leidraad preventie.

Wet milieugevaarlijke stoffen: prioritaire stoffen

In ziekenhuislaboratoria wordt in meer of mindere mate gebruik gemaakt van grijze lijststoffen en zwarte lijststoffen. De emissie moet respectievelijk met de 'best practical means' en de 'best technical means' worden tegengegaan. Bij de uitvoering is men genoodzaakt een brongerichte benadering te kiezen; preventie dus!

Het 'Besluit aanwijzing gevaarlijke afvalstoffen' (BAGA)

Van toepassing op de volgende afvalstromen die binnen ziekenhuizen en verpleeghuizen (kunnen) vrijkomen:

- specifiek ziekenhuisafval (bijlage 1, afvalstoffen 46.1 tot en met 46.8);
- laboratoriumafval, afkomstig van chemische processen (bijlage 1, afvalstof 43.1);
- restanten fotochemicaliën (bijlage 1, afvalstoffen 26.1 t/m 26.3).

Bij afvalstoffen die op grond van het BAGA als gevaarlijk afval moeten worden afgevoerd is een preventiedoorlichting in het bijzonder relevant, omdat met de afvoer hoge kosten gemoeid zijn.

Een uitgave van het Informatiecentrum
Milieuvergunningen (InfoMil), april 1998.

InfoMil

Grote Marktstraat 43
2511 BH Den Haag
Postbus 30732
2500 GS Den Haag
Telefoon (070) 361 05 75
Fax (070) 363 33 33
E-mail infomil@minez.nl
Website <http://www.senter.nl/infomil>

Dit informatieblad is in samenwerking
ontwikkeld door InfoMil en Bisschop &
Partners.

Eindredactie

Toelis Teksten, Den Haag

Vormgeving

Conefrey | Koedam, Oude Wetering

Druk

Casparie, Den Haag (ISO 14001)

Bestelwijze

Dit informatieblad is verkrijgbaar bij
InfoMil (070) 361 05 75

Ondanks het feit dat bij de samenstelling van
deze publicatie grote zorgvuldigheid in acht
is genomen, kunnen er geen rechten aan
worden ontleend.

© InfoMil, Den Haag 1998